

Йелка Матијшевич,
доктор филолошких наука, професор кафедре славистике
филозофског факултета Новосадског универзитета (Србија)

Једна оцена која и данас стоји

Реч унапред. Овај прилог посвећујем доктору филолошких наука – Аделаиди Константиновни Смољској, професору Одеског универзитета, који се, сматрам, по концепцији уклапа у зборник посвећен њој, као важан податак о мишљењу колега о њеном раду. Ценећи и њен рад и личност њену, желим да кажем и неколико речи унапред као признање за улогу коју су њени радови одиграли у развоју словенске дериватологије и посебно у сербокroatистици.

Аделаида Константиновна Смољска спада у ред високо котираних слависта, посебно – србиста односно сербокroatиста. Она припада групи истраживача творбе речи који су наставили дело професора Радосава Бошковића кога је сама високо ценила и кога је са пуно аргумената сматрала једним од зачетника научног развоја теорије и праксе у области творбе речи, при крају прве половине XX века, напоредо са В. В. Виноградовим и В. Дорошевским. Сматрала је сасвим исправно да су радови Радосава Бошковића одиграли најважнију улогу у развоју науке о творби речи у српском језику, а њега једним од најталентованијих дериватолога XX века и једног од оснивача упоредног проучавања словенске деривације. У ред следбеника који су прихватили компаративну Бошковићеву анализу сврстала је и мене, није ми познато само да ли је знала да ми је професор Бошковић био научни руководилац код израде магистарске и докторске тезе. У доба кад се А. К. Смољска почела бавити творбом речи доста тога је недостајало у разради ове лингвистичке области. Управо је она допринела својим прегалаштвом да се многа питања осветле и у словенској дериватологији и у сербокroatистици.

Определивши се на почетку свог бављења лингвистиком за област творбе речи и пратећи њен развој, посебно у русистици, дошла сам рано до сазнања и о лингвистима који се тиме баве. Међу свим тим именима из славистике, првенствено русистике и србистике, срела сам и име Адelaide Константиновне Смољске. Било је неминовно да се сретнем са њом, и срећна сам због тога, и то у време када смо имали мало личних контаката са руским лингвистима и мало стога прилике да чујемо и њихова мишљења о нашем раду. А познанство са професорком Смољском потиче из времена када је као лектор руског језика радила на Катедри за славистику Филолошког факултета у Београду, да би се затим сусрети наставили на међународним скуповима слависта у Вукове дане у организацији Међународног славистичког центра на Филолошком факултету у Београду, одржаваним поред Београда у Новом Саду и Приштини, затим и другим славистичким скуповима – конгресима, симпозијумима, конференцијама.

Сасвим спонтано и независно једна од друге долазиле смо често до истих тема у разради разних творбених проблема и питања, сада могу рећи а да не звучи скромно, и врло релевантних за словенску дериватологију. Да је то тако сведочи и чињеница да сам добила прилику да изнесем своје мишљење о докторској дисертацији А. К. Смољске, што сам и учинила у рецензији септембра 1993. године коју наводим у целини, а коју из техничких разлога дајем у препису. Смољская Адelaide Константиновна. Развитие именованного словообразования в сербохорватском литературном языке (фемининативы).

Рад под горњим насловом, урађен и пријављен као докторска дисертација на Филолошком факултету у Москви, представља врло проницљиво и зналачки одабрану проблематику, другим речима, *nomina fminina* као објекат истраживања пружају много података за теоријска уопштавања на плану словенске дериватологије, али истовремено и могућност презентирања вредних практичних решења у области дериваци-

оног система српскохрватског језика. То је исто тако и настављање једне значајне истраживачке линије која се негује у славистици, у том смислу и нарочито у сербскохрватисници. Овај рад нас такође подсећа и на то да још увек има доста празнина, и поред неких значајнијих подухвата руских и српских слависта, и да то посебно важи за творбу речи.

Урађена на широком корпусу, дисертација репрезентује релевантан материјал за дијахрону анализу еволуције дате категорије на плану форме и садржаја и пружа на тај начин увид и у динамичке процесе којима је деривациони систем српског језика захваћен, доводећи тако и до синхроније, спретно је уклапајући у јединствени концепт рада, што чини посебну вредност.

Разумљиво је да је овај истраживачки пут тражио и методолошку разноврсност и еклектицизам са уклапањем резултата и најновијих методолошких поступака и њихово уграђивање у дериватолошку проблематику и терминологију, па је и то својеврстан допринос кретању научне мисли у овом правцу.

Новине које рад доноси говоре и о јединству системског и функционалног фактора у комплексу творбених појава српскохрватског језика, обогаћују дериватолошку теоријску и практичну страну, значајну и за шири славистички концепт, уз изношење типолошких особености српскохрватског језика у погледу проблематике феминатива. Идентификоване су и главне тенденције у развоју дате категорије кроз време, и на основу испољеног усмерења њиховог, указано на предвидиве токове у даљњем развоју именичке деривације датих образовања. Установљено је такође, да и поред двовеконих еволутивних промена са снажним утицајем књишког језика и интелектуализацијом израженом као и у другим словенским језицима, није прекинут онај народни подстицај који води од Вука Караџића.

Практична примењивост датог рада је вишеструка, као и радова који су инкорпорирани у садржај и изношени на научним скуповима и другим научним контактима.

На основу свега реченог слободни смо изнети кратку оцену – актуелност теме, постигнути циљеви, методолошка комплексност, научне новине – квалификују овај рад као значајан допринос у првом реду српскохрватској дериватологији, а онда и славистици у целини, чинећи га на тај начин незаобилазним у даљим истраживањима у области словенске дериватологије.

За крај кратко, после ове оцене изречене пре скоро двадесет година, враћање у прошлост овим поводом, уверава у тачност и по тадашњем и по садашњем мишљењу – да дата оцена важи и данас.